СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVI. Ч. 282. Джерзи Сити, Н. Дж., вівторок, 4. грудня, 1928. VOL XXXVI. No. 282. Jersey City, N. J., Tuesday, December 4. 1928. THREE CENTS

ЧІЛЄ СЕРЕД КАТАСТРОФИ

ЗЕМЛЕТРУС ПОТЯГНУВ 160 ЖЕРТВ У ЛЮДЯХ. МАТЕРІЯЛЬНА ШКОДА ДОХОДИТЬ В ОДНІМ ТІЛЬКИ МІСТІ ТАЛЬКА ДО $12,000,000.

САНТІЯГО, Чіле, 2. грудня. — Зі всіх сторін спішать з поміччю містам, що потерпіли від землетрусу, який навістив вчера полудневу часть Чіле. Найбільше потерпіло місто Талька, що має 36,000 населення. Там і відбулися найбільш драматичні сцени. Попід стінами стояли по вулицях трупи, завиті в білі простирала, яких стерегла родина, щоби не попали в щілини, що потворилися по вулицях через землетрус.

В малій місцевости недалеко Тальки, в Лінарес, завалилася катедра й инші доми. Кажуть, що повстала така паніка, що вона сама булаби спричинила нову катастрофу. Але старенький епископ Мігель Леон Прадо пішов по вулицях і хатах та потішав нещасні жертви, причащав умираючих, не зважаючи на те, що землетрус може кождої хвилі повторитися, або завалиться який дім і т. п. Ця його постава привела людей до рівноваги.

ЛОМЛЯТЬ СОБІ ГОЛОВИ НАД КАБІНЕТОМ.

А НАЙБІЛЬШЕ НАД ТИМ, ЧИ ВВІЙДЕ ДО НЬОГО СЕНАТОР БОРА. ВІН ТО НАЙБІЛЬШЕ НОПИРАВ ГУВЕРА. АЛЕ МІЖ НИМ І ГУВЕРОМ ЗАХОДЯТЬ ВЕЛИКІ РІЖНИЦІ В ПОГЛЯДАХ ЩОДО СОВІТІВ.

ВАШИНГТОН, 2. грудня. — Завтра має наступити отворення конгресу, а посли і сенатори думають не так про конгрес, як про те, кого то покличе Гувер до свого кабінету. На загал панує думка, що Меллон залишиться секретарем скарбу, бо має докінчити договір з Францією в справі сплати довгів. Гувер не покличе до кабінету д-ра Вурка, що є головою Републиканського Народного Комітету, а залишить його продовжати свою роботу поза урядом. Секретар стейту Келог уступить а на його місце має прийти сенатор Бора або Гавтон, теперішній амбасадор у Лондоні. Найбільше шансів має Бора, але на загал думають, що він того уряду не прийме. А якби приняв, то є великі побоювання щодо його особи і такту з приводу його непогамованого темпераменту. До того Бора є за визнанням Америкою совітів і проти американської інтервенції в Нікарагві. Тому мусільби наступити між ним і Гувером в першу чергу порозуміння щодо сих питань.

СТУДЕНТ ЗАМЕРЗ У ГОРАХ.

ГЕНОВЕР, Ню Гемшир, 2. грудня. — Молодий студент і турист Герберт Дж. Йонг помер у горах з вичерпання й морозу, а тіло його знесли з гір два товариші-студенти, що разом з ним вибралися в Свято Подяки в гори на прогульку.

ЛЮКСУС У СТАРИННИХ ГРЕКІВ.

МАЛИ ПРЕКРАСНІ ДОМИ З КУПАЛЬНЯМИ, А ЖІНКИ РІЖНІ ПРИКРАСИ.

НЮ ЙОРК, 2. грудня. — Д-р Давид Мур Робинсон з Джан Гопкинс університету мав виклад про переведені ним розкопки старинного грецького міста Олінту. Там він викопав вази на 15 стіп високі, в яких передержували збіже, а рівнож руїни домів, з яких виходить, що Греки мешкали в поверхових домах, а один поверх мав по 10 і 15 кімнат з прекрасно урядженими умивальнями. Знайшов він у землі еполети одного з грецьких ґенералів, а вони так гарно вирізблені, що вартують сьогодня понад $200,000.

КАЄС НА ЧОЛІ РЕВОЛЮЦІЙНОЇ ПАРТІЇ.

ХОЧЕ СТВОРИТИ ОДНУ СИЛЬНУ ПАРТІЮ, ЩОБИ ЗНИЩИТИ АНАРХІЮ.

МЕКСИКО СИТІ, 2. грудня. — Уступивший президент Каєс видав від імени новоствореної революційної організації манїфест, у якім взиває загал і другі партії та організації, щоби зілялися ідейно й організаційно з тою партією, щоби в той спосіб контролювати публичну опінію, а державі дати сильну опору проти анархії.

СКІЛЬКИ КОШТУЄ АДМІНІСТРАЦІЯ СТЕЙТІВ.

$9.55 НА ГОЛОВУ. ТАК БУЛО В 1927 РОЦІ.

ВАШИНГТОН, 2. грудня. — Департамент торговлі оголосив фінансовий звіт, з якого виходить, що кошти адміністрації 48 америк.канських стейтів виносили $1,120,004,895. Як підставу до рахунку взято населення в числі 117,305,534 осіб. Тоді кошти адміністрації виносилиб на одну особу $9.55. Мимо цього, що доходи були більші від розходів, довги стейтів на загал зросли. Виносять вони $12.32 на особу. На виховничі інститути видано $292,148,156.

ХОРОНЯТЬ ЗЕМЕЛЬНІ СКАРБИ.

ХОДИТЬ О ВОДУ, ВУГЛЕ І НАФТУ.

ВАШИНГТОН, 2. грудня. — Звіт департаменту для справ внутрішних підносить змагання уряду в ціли охорони земельних скарбів краю. Заразом подає він цікаві цифри щодо величини тих скарбів. У звіті підноситься водну силу, бо вона має відіграти в найближчій будучности дуже велику ролю в індустрії. Такої невикористаної водної сили має Америка на суму сили 15,000,000 коней. Дотого не використано досі 23,-300 миль річної сили. Досі знаємо про 30,000,000 акрів вугільної землі, а є її щонайменше на двіста міліонів акрів. Маємо 65 розвинених нафтових теренів, які продукують 33,000,000 бочілок нафти, але є ще 4,000,000 акрів землі, яка може видавати по 60,000,000 бочілок нафти, колиб нафта пішла вгору і виплатилася продукція.

ГУВЕР БУДЕ ПАНОМ СИТУАЦІЇ.

КОНГРЕС БУДЕ В ЙОГО РУКАХ.

ВАШИНГТОН, 2. грудня. — 70 конгрес зачинає завтра свої наради і буде радити до 4. марта, коли то відбудеться інавгурація Гувера. Та вже тепер всі відчувають, що треба числитися з Гувером і ухвалювати те, на що він годиться.

Американські Українці протестують проти польських звірств.

PROTEST AGAINST POLISH OUTRAGES.

NEW YORK UKRAINIANS PIKCET THE POLISH CONSULATE.

The New York American, of Friday, November 30, 1928, reported:

100 UKRAINIANS PICKET POLISH CONSULATE HERE.

Protesting against the treatment accorded the Ukrainians in Eastern Galicia, now a part of Poland, by the Polish police in a recent outburst, one hundred men and women picketed the Polish Consulate, Fifty-seventh street and Third avenue, yesterday.

On the backs and dangling from the necks of the picketeers were posters proclaiming the indignation of the Ukrainian-American people. The Polish Consulate was closed for Thanksgiving and well barred.

The New York Times, of same date, reported:

CHARGE POGROMS BY POLES.

200 Ukrainian-Americans Parade Before Consulate Here.

As a protest against alleged Polish pogroms in Galicia, a group of about 200 Americans of Ukrainian descent paraded before the Polish Consulate at 953 Third Avenue for three hours yesterday afternoon.

A statement by a committee representing the group told of occurrences on Nov. 1 to 4, in Lemberg, when, it was said, "the police attacked Ukrainian marchers on their way from church to the cemetery to pay honor to those who, ten years ago, sacrificed their lives on the altar of Ukrainian liberty. Encouraged by the conduct of the police, Polish students started outbreaks of violence against the Ukrainians lasting four days and resulting in hundreds of Ukrainians being wounded, some of them fatally, and Ukrainian stores, offices and institutions being demolished or sacked."

ГУВЕР І ВОЄННИЙ КОРАБЕЛЬ.

Пастор д-р Малколм Мек Лавд з Ню Йорку заявив, що Гуверови як квейкрови не випадає їхати на воєнним кораблі.

З ПРАЦІ ДНІПРЯНСЬКОЇ БІОЛЬОГІЧНОЇ СТАЦІЇ.

Протягом минулого літа, крім величезної роботи експедиції дніпрянської біольогічної стації ВУАН на Дніпрельстані, її окремі співробітники відбули кілька спеціяльних експедицій. Так проф. М. Холодний продовжує дуже цікаві досліди бактерійного населення південних солодких вод (Кавказ). Вживаючи нові методи дослідів, йому пощастило встановити, що у воді кількісно є далеко більше бактерій, ніж досі гадали.

Такуж роботу провадив на Дніпрі Д. Радзимовський, що зробив експедицію на кілька сотень кільометрів горішнім Дніпром.

АРХЕОЛЬОГІЧНА НАХІДКА НА ПОКУТТЮ.

На днях був у селі Раківці коло Городенки найдений случайно великий скарб, кажеться аж 200 кільограмів срібних монет першої половини XVI. ст., головно з часів Жигмонта І. польського та Альбрехта князя бранденбурського. Гроші були зложені в горшках, які селяне, несвідомі їх вартости, побили, а лиш коло 20 монет закупив проф. Петро Франко для музею Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові.

БАНДИТИЗМ У ПОЛЬЩІ.

В околиці Ковля поліція після 10-годинного острілювання зловила ватагу, що має на совісти кілька вбивств; її члени здебільша селяне. — Бандит з околиці Ніска, Франц Козловський, бачучи, що поліція вистежила його співчасть у вбивстві та грабіжі, сам утопився в ставі, попрощавшися з родиною. — Між Красною і Надвірною напали бандити на селянина Павлюка, коли їхав возом.

ЛІТАЮЧИЙ ГОТЕЛЬ.

Літакова компанія „Юнкерс" у Берліні закінчує будову нового літака, що буде зватися „літаючий готель". Цей літак уряджують на зразок першорядного готелю, що буде вміщувати 50 пасажирів, крім залоги та обслуги. Помешкання в ньому розміщені в два поверхи. В долішньому поверсі буде міститися груз, пасажирський багаж і т. д., а в горішньому поверсі помешкання для пасажирів, їдальня, сальон, кухня і т. д. Також уряджені окремі помешкання для залоги, команданта, пільота, для радіотелеграфіста і т. д. Цей літак буде готовий до лету ранньою весною. Розміри його такі великі, що остаточне складання всіх частин будуть робити на відкритій площі, бо ще нема відповідного будинку, щоби в ньому викінчити цей літак. Він буде мати чотири мотори.

ХТО ЧЕСНІШИЙ.

Один із брюсельських шоферів придумав цікавий спосіб, як випробувати чесність своїх пасажирів. Він вложив до авта пару нових чоботів, так, що завинені в папір робили враження призабутого в авті клуночка. Уміщене при кермі зеркало дозволяло йому обсервувати всі рухи пасажирів. Із 31 пасажирів, перевезених одного дня автом, майже кожний, завважившии пакет, брав його в руки та перевірював дотиком, що в ньому є. Трох пасажирів перестало цікавитися ним, коли покінчили їзду, одинацять звернуло шоферові увагу на те, що в авті находиться позабутий пакет, одначе 17 осіб не видерж..ли проби чесноти. Всі вони, переконавшись про вартісний зміст пакета, намагалися соб. його присвоїти. Щойно на протест шофера вони оправдувалися розсіянням чи помилкою. Чотирох навіть пробувало впевняти шофера, що це їх власність так, що цей мусів силою відбирати їм підкинений пакет. Шофер хотів цим способом доказати, що публика несправедливо обвинувачує шоферів, що всіи не чесні і фальшують таксометри, вистаючи при вибільшені ціни.

ДОПОМОГА МАТЕРІСЕЛЯНЦІ.

Раднарком УСРР ухвалив важливу постанову про допомогу матері-селянці. Згідно з цією постановою при всіх сільських товариствах взаємодопомоги треба заснувати спеціяльні грошові, або натуральні фонди допомоги матері-селянці. Фонди ці утворюється з відрахувань самих товариств взаємодопомоги, кооперації і державних коштів. З цих фондів видаватимуть допомогу наймичкам, дружинам наймитів і незаможникам та середнячкам, що зазнають нужди підчас вагітности або пологів. Розмір допомоги встановлює в кожному окремому випадку т-во взаємодопомоги, залежно від матеріяльного стану селянки.

ЗАЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА.

Пасажирський поїзд залізниці Балтимор-Огайо вискочив із шин біля Інґля у Верджинії. Машиніст і паляч зістали убиті. 20 пасажирів поранено та покалічено.

ЖІНКИ БУДУТЬ ДОКАЗУВАТИ, ЩО ВОНИ ЛЮДЕ.

Судівнича комісія королівської ради в Лондоні признала 16. листопада право пяти визначним жінкам з Канади внести відклик до королівської ради проти рішення найвищого суду Канади, що жінки не є „особи", яким після конституції Канади прислугує право засідати в сенаті Канади. Жінки, що віднеслися до королівської ради в сій справі, походять всі пять з Алберти; вони є: Ірина Парлбі, міністер в правительстві Алберти; Люіза МекКіні, перша посолка в соймі Алберти; Неллі МекКлонг, письменниця; О. Едвардс з МекЛавд, членкиня Національної Жіночої Ради і поліційний судя в Едмонтоні Емілія Морфі.

Найвищий суд Канади рішив в квітні сего року, що після його розуміння конституції Канади жінок не можна розуміти під „особами", яким прислугує право засідати в сенаті доминії.

АВТОНОМІЯ ДЛЯ ГАЛИЧИНИ

ПІЛСУДСКІ ГОТУЄ ПРОЄКТ АВТОНОМІЇ ДЛЯ ГАЛИЧИНИ ТА ДЛЯ ВІЛЕНЩИНИ. АЛЕ ЦЕ ПЕРЕЙДЕ В ЖИТТЯ НЕ СКОРО.

ВАРШАВА, 2. грудня. — Пілсудскі тепер занятий студіюванням умов життя не польських національностей на сході Польщі. Дотепер малощо зроблено, щоби задовольнити їх вимоги власного самоврядування та заведення ліпшої й більше ліберальної адміністрації. Тепер там має прийти до радикальних змін.

Законопроєкт про автономне самоврядування на „кресах" виробляється з ініціятиви Пілсудского й під його особистим керуванням. Автономію має одержати в першу чергу Східна Галичина з її столицею Львовом та Віленщина з її столицею Вільною.

Справа заведення автономії буде йти повільно, бо до цього треба підготовити польську громадську опінію. Так каже Пілсудскі.

КРІВАВА РІЧНИЦЯ.

В ДЕСЯТИЛІТТЯ СТВОРЕННЯ ЮГОСЛАВІЇ ПРИЙШЛО В ЗАГРЕБІ ДО КРІВАВИХ ЗАВОРУШЕНЬ.

ЗАГРЕБ 2. грудня. — Підчас обходу десятиліття створення зединеної югославянської держави прийшло в Загребі до крівавих сутичок. Хорватські студенти зірвали з катедри три державні прапори й на їх місце вивісили чорні прапори на знак жалоби по хорватських послах до парляменту, яких убив чорногорський посол.

Це викликало обурення серед сербських студентів і вони почали бійку з хорватськими студентами. Було повідомлення, що є забиті, але пізнійше виявилося, що є лише поранені; між ними двох студентів поранено дуже важко.

КИТАЙСЬКА ЧЕКА.

НАЦІОНАЛІСТИЧНИЙ УРЯД У КИТАЮ ЗАКИНУВ ПУБЛИЧНУ КАРУ ДЛЯ ПОЛІТИЧНИХ ПРОТИВНИКІВ, А ПЕРЕВОДИТЬ ЇХ СТРАЧЕННЯ ТАЄМНО.

ПЕКІН, 2. грудня. — З давних часів у Китаю практикувалася публична кара смерти. Пригозорених до страчення вели серед білого дня по залюдненних вулицях міст і публично, при великому натовпі людей, стинали їм голови.

Це було до кінця червня цього року. Нове націоналістичне правительство закинуло публичну кару смерти, а натомісць завело таємне страчення своїх політичних противників. З того часу арештовані комуністи, чи які инші противники націоналістичного уряду, зникають на завжди, в спосіб невідомий загалови.

Цей секретний засіб трачення політичних противників наводить на населення далеко більший страх, ніж публичні страчення.

ВЕЛИЧЕЗНА СУБМАРИНА.

ФРАНЦІЯ ПОБУДУВАЛА НАЙБІЛЬШИЙ У СВІТІ ПІДВОДНИЙ ЧОВЕН, ЩО МОЖЕ ПЛАВАТИ НА ВЕЛИКІ ВІДДАЛЕННЯ.

ПАРИЖ, 2. грудня. — Стало відомо, що в Шербурзі незабаром спустять на воду нову французьку субмарину. Вона своїми розмірами буде більша на 360 тон від найбільшої американської та на 725 тон від такої-ж англійської.

Великі мотори розраховані на таку силу, що ця субмарина зможе на поверхні води плисти зі скорістю 22—23 миль на годину. Завдяки своїм величезним розмірам вона може брати з собою палива та инших припасів так багато, що вони вистарчать їй для плавання на великі простори.

425 МІЛІОНІВ ДОЛЯРІВ ДЛЯ ВЕТЕРАНІВ.

БЕРЛІН, 2. грудня. — Німецька держава видає допомогу своїм ветеранам великої війни у висоті 425 міліонів долярів річно. Ще є 200 тисяч незадоволених прохань від ветеранів, чи від родин загинувших на війні.

Колиб ці прохання Німеччина задовольнила, то тоді витрати її на допомогу своїм жертвам війни перевисшилиб суму річних сплат репарацій, що тепер виносять 625 міліонів долярів.

ЖИТТЯ АНГЛІЙСЬКОГО КОРОЛЯ ЗАГРОЖЕНЕ.

ЛОНДОН, 2. грудня. — Стан здоровля англійського короля погіршився так, що бояться за його життя. В той час, як процес в легенях проходить без особливих комплікацій, серце його так ослабло, що бояться, що король не пережиє кризи.

До нього прикликали другого його сина, князя Йорку, який, в разі смерти короля, буде реґентом до приїзду з Африки наслідника престола, князя Валійського.

РУРСЬКІ РОБІТНИКИ СТАЛИ ДО РОБОТИ.

БЕРЛІН, 2. грудня. — 250 тисяч німецьких робітників залізної індустрії, що були звільнені підприємцями з робіт, знову стали до роботи на попередних умовах.

Спір між ними та підприємцями має вирішити державний арбітер, яким призначено міністра внутрішних справ Северінга. Поки він не видасть свого рішення, не буде відомо, хто виграє: підприємці, чи робітники.

300 МИЛЬ НА ГОДИНУ.

БЕРЛІН, 2. грудня. — Перед 2 тисячами свідків Фолькгарт робив тут проби з його автом, що рухається без мотора, при помочи вибуху ракет. Проби пройшли з успіхом.

Фолькгарт запевняє, що він побудує новий апарат, якого скорість буде 300 миль на годину. Це буде зовсім новий тип, не схожий ні на авто, ні на літак.

„SVOBODA” (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 0, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES. Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Oorder.

Телефон „Свободи”: 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N

АМЕРИКАНСЬКЕ ГРОМАДЯНСТВО Й ПРОЄКТ ПРОТИ БЕЗРОБІТТЯ

Проєкт проти безробіття, предложений в імени Гувера на нараді стейтових ґубернаторів, уже облетів усю американську пресу і нині вже можна сказати, як американське громадянство віднеслося до сього важного проєкту.

Очевидна річ, що богато пригадалю, що проєкт не є нічим новим. Економісти й робітничі провідники вже здавна виступали з подібними проєктами. Спеціяльно Президіяльна Конференція для Безробіття, скликана президентом Гардинґом у 1921. році, заявилася вже була за сим пляном. В Европі його вже здавна вживано.

Проти проєкту піднесено ріжні арґументи. Наперед були такі, що зовсім не вірили в проєкт як в зараду на безробіття. Кажуть, приміром, що будівляні підприємства піддержують добробут, і коли обмежити будовання, то через се ослабне промисловий рух у часи добробуту.

Другі сумнівалися, чи богато робітників можна буде в час безробіття перенести до будівляного промислу. Будівляний промисл, як усякий другий, вимагає від робітника спеціяльного підготовання. Перенести кравця або механіка до будови мостів, домів чи доріг, не легка справа.

Ще инчі сумнівалися, чи взагалі здержування будівляного руху в час добробуту та переношеннє його на час безробіття зможе зарадити щонебудь безробіттю, яке в нинішні часи має свої ґоловні основи в заводженню нової машинерії.

Наконець булк люди, які сумнівалися в практичне переведеннє пляну. Для сього треба відповідного законодавства в 48 стейтах Юнії, а сего ніхто не зможе зробити.

На основі таких виводів богато думаючих людий признає проєкт Гувера неможливим до переведення, просто „голосом вопіющого в пустини”. Але навіть найбільше песимістично щодо нього настроєні люди признають, що проєкт зробить одно: Він зверне увагу американського громадянства на се болюче питаннє. Він покаже громадянству, що в Америці є великий суспільний боляк. Він зверне його очи на те, що громадянство мусить узятися до його розвязки.

Най буде, що розвязка остаточно не випаде так, як собі сього Гувер бажає, але все таки його пропозиція докаже сього, що громадянство почне думати про справу та до якоїсь розвязки справи дійде. Ся ініціятива, та ще з такого поважного становища, є дуже пожадана. До сього часу звідти йшли тільки здержування та гамульці. Відтепер центральний уряд буде справу посувати вперед. Се дає громадянству кращий товчок до роблення заходів.

Др. Остап Грицай.

СВЯТО 1. ЛИСТОПАДА У ВІДНІ

Відень, дня 11. XI. 1928.

Цьогорічне Листопадове Свято, відсвятковане врочисто нашою українською кольонією в Відні в четвер, дня 1. XI., треба причислити до найудатніших з улаштованих тут від ряду літ. Зорґанізування і підготовку Листопадового Свята взяли в свої руки люде, які зуміли гаразд оцінити вагу національного обєднання, нехай і в такім малім середовищі, як українська 3000-на кольонія в Відні, і заздалегідь повели свою доцільну роботу так, що традиційний конфлікт між поодинокими гуртами був тим разом згори унеможливлений. Ідейні орґанізатори Свята, станувши твердо на загально-національнім, понадпартійнім становищі, доказали ще раз і доказали гарно, що при добрій волі, а головно при відповіднім засобі політичного такту, можна і в суміші партійних ріжниць ушанувати гідно і спільно національні Роковини.

Врочистий характер Листопадового Свята піднесла значно та обставина, що тогож самого дня як його своєрідна інавґурація — відбулося і свято відкриття нашої тутешньої парохіяльної церкви св. Варвари, відновленої за почином і заходами пароха, о. кан. д-ра М. Горникевича та парохіяльної Громади. Треба побажатиб тільки, щоб та відновлена церква обновилася ще і з духового погляду і не була тільки церквою в чисто обрядовім значінню цього слова, але й, відповідно до важких завдань нашого часу та нашої еміґрації, і святинею національної свідомости **й національного обєднання,** чого досі про нашу віденську церкву у звязку з душпастирським проводом о. Горникевича — голови теперішньої „Української Бесіди” — на жаль сказати не можна. А преці́нь прегарне враження церковного свята, присвяченого памяти наших Героїв, переконало нас ще раз у тому, що церква — це один з найважніших чинників в національнім життю, о скільки її провід не тратить контакту з найживучішими питаннями в в теперішньому нації, і хоче служити не тільки Богові й Римові, але й Рідному Краєві й поневоленому народові. — Почалося церковне свято в 9. год. рано процесіональним обходом і благословенням відновленого божого дому, після чого слідувала торжественна Літурґія. По скінченню Літурґії канадійський епископ Преосв. Будка відправив Панахиду за Героїв, що лягли головами на боєвищах за Волю України, причім біля святково удекорованого тетрапода стояло шістьох наших военних вислуженців почесним рядом. Урочиста повага і краса нашої Панахиди зробила — як завжди — так і тим разом глибоке враження на всіх присутних; в неодному оці ясніли сльози глибокого відчуття вражаючої хвилі. І не менш гідним завершенням церковного Листопадового Свята було відслонення і посвячення пропамятної таблиці, присвяченої жертвам визвольної боротьби українського народу. Вона видвигнена на стіні з правого боку при вході до церкви, з чорного мармуру (формату 1.40—80), вгорі на ній подоба тризуба, а під ним золотими буквами напись: „Жертвам змагань за державність України: борцям, мученикам і скитальцям — Вічная Память. Українські громадяне міста Відня”. А нижше по німецьки: „Dem Andenken der fuer die Freiheit Ukrainas Gefallenen, Verbannten und Geopferten, von ihren Volksgenossen in Wien dankbar gewidmet.”

Між цими написями і тризубом угорі дата: 1918—1928, а в долині, кінцевим емблємом, золотий хрест. При відслоненню таблиця була удекорована цвітами й пальмами, але відчувалася недостача національної декорації. Таксамо й духовні промови при такій нагоді повинніб бути перепоєні наскрізь національним духом як вогнистий заклик до всежертви за Рідний Край. Закінчило церковне свято декорування б. військових старшин У. Г. А. военною відзнакою — це позолочений хрестик з прикрасою в голубій емалії, на синьо-жовтій стяжці — виданою за почином наших старшин заходами У. В. О. Перший хрест, присвячений памяти полеглих, примістив під таблицею ґен. Кравс, після чого одержали декорації присутні учасники наших визвольних боїв, в цілости коло 25 осіб. Припинав відзнаки ґен. Кравс, як відомо — один з найголовніших полководців У. Г. А. З инших відомих старшин нашої колишньої Армії були присутні на святі: полк. Варивода, майор Волощук, майор ґен. штабу Льонер, майор Клюн (він живе в Відні і бере живу участь у громадянськім життю нашої кольонії), сотник д-р Ганс Кох (до сьогодня щирий приятель нашого народу й наших визвольних змагань, про які пише в чужій пресі), Абель, Верніш, а позатим б. австрійський ґен. авдітор Захар Павлюх, сеніор української громади в Відні. Не споминаю притім цілого ряду молодих українських старшин, з яких деякі кінчають тепер на віденському університеті свої студії.

Так щойно коло ½1. змогло початися властиве Свято 1. Листопада, а саме Святочна Академія, влаштована в салі „Кунстшпіле” при Рімерґассе.

При вході в салю вражала теж де-що відємно та обставина, що вона не була удекорована в наших національних красках, що не видвигався ніде ні один український прапор, хоч саме інтімна саля в „Кунстшпіле” зза свойого театрального строю до такого удекорування дуже надається. Треба тому висловити побажання, щоб наші аранжери будучих Листопадових Свят у Відні на недостачу такої національної декорації даної салі звернули точну увагу, бож не можна сказати ніяк, щоб відповідна прикраса салі була для нас при добрій волі аранжерів свята і при сяких-таких матеріяльних засобах — недостижима. — Публики зібралося доволі, хоч і далеко не стільки, скільки її могло бути на Святі, колиб була зібралася вся наша тутешня інтеліґенція і робітництво всіх партійних відтінків. Затеж тим миліше було бачити в двох перших рядах авдіторії живих свідків нашого геройського минулого, нашої крівавої боротьби за Волю, б. старших і молодших офіцирів У. А. Г., — між ними високу, лицарську постать осивілого героя ґен. Кравса — що прибули на свято з Відня і з околиці. У третьому ряді за ними засіли запрошені гості, між ними представники чужих студентських товариств: німецьких, болгарських, македонських та представників югославянського студ. Союза „Сльоґа”. Відпоручників дуже нам прихильного литовського студентства не було тільки тому, що вислане до них запрошеннє вернулося недоручене. — Отворив Святочну Академію привітною промовою дир. Ол. Сероічковський, — провідний орґанізатор усього свята. Привітавши присутніх Героїв У. Г. А., гостей і репрезентантів преси, промовець зясував у свойому слові Листопадові події, накреслюючи їх на тлі епохи, створеної розвалом старої Австрії та у звязку з державнотворчими змаганнями на землях Західної України від найдавніших часів. Промову дир. Сероічковського я подам читачам „Свободи” в цілости в окремій статті, присвяченій головним рефератам на нашій Академії. Тут зазначу ще тільки те, що її ядерність, прозора річевість та її кінцевий апель до обєднаної дальшої роботи під стягом боротьби за власну державу, витворили зразу піднеслий настрій між слухачами, зза чого і треба причислити промову дир. Сероічковського до найвдатніших точок наміченої програми. — Як друга точка слідував мужеський хор, що відспівав **Михайла Гайворонського** „За Рідний Край”. Дуже добре підібрана пісня відспівана була в цілости бездоганно під управою п. **Олександра Нечипора** та при вдатнім фортепяновім супроводі. — Опісля виголосив згаданий вже мною **др. Ганс Кох** — б. шеф оперативного відділу при головній команді У. Г. А. — перший реферат п. н. „Судьба борців і скитальців” тобто короткий огляд історії Української Галицької Армії. Занадто важливий своїм змістом цей реферат, щоб хоч і в скороченню переповісти його. Вистане сказати, що такого основного огляду історії боротьби, а головно страждань і жертв наших Героїв, ми на Листопадових Святах у Відні не чули вже давно й не багато між нами таких, що вмілиб з таким відчуттям нашої національної судьби говорити про визвольні бої Героїв України, як цей німецький офіцир нашої Армії. Не диво тому, що реферату д-ра Коха публика вислухала з захопленою увагою й нагородила його рясними оплесками, відзначивши притім одушевленою овацією ґен. Кравса. Одначе не можна не зазначити при цій нагоді, що співучасть д-ра Коха як головного референта була з його сторони ділом справжньої джентельменії і виїмкової прихильности до нас, бож і сам д-р Кох міг собі подумати, чи це необхідна конечність, щоб на Листопадовім Святі 3000-ої української кольонії головний реферат доручувано як-не-як чужинцеві? Як офіцир нашої Армії д-р Кох наслужився доволі українській справі, перебувши з нами зі справді німецькою вірністю всі пекла визвольної боротьби. А на Святі то вже мабуть кращеб нам витати й шанувати його тільки як нашого дорогого гостя, а не запрягати додатково до будь-що-будь не легкої праці головного референта, вже хочби з огляду на те, що Німцеві не так то легко виголосити довгий реферат по українськи. Таж між нашими людьми в Відні хіба досить таких, що при добрій волі моглиб обробити не один, а два реферати на Листопадове Свято, і репрезентативних наших людей тут не мало, яких громадянським обовязком булоб це зробити. Та, на превеликий жаль, саме наші репрезентативні люде в Відні ухиляються від того обовязку щорічно і правильно; до наших бувших парляментарних послів тут навіть не звертайся з таким проханням, бо шкода кожного слова — навіть і д-р К. Трильовський не промовляв за свойого побуту в Відні на Листопадових святах тут ні один раз! — а про людей з кол колишнього австрійського урядництва то вже й не говорити. **Тимто недостача репрезентативного СВОЙОГО промовця зазначується в нас трохи не з кожним національним святом, при скликуванню кожних зборів в нашій справі, при виборі всякої президії і взагалі скрізь, де йде про те, щоб людина зважилась виступити прилюдно і взяла на себе відповідальність за свої слова, без огляду на насторошені вуха в польськім консуляті в Відні.** З цим тхірством наших деяких дуже передових людей тут виходить уже просто сором і дійшло до того, що можна нині на пальцях одної руки почислити тих членів нашої 3000-ої кольонії, які мають відвагу виступити прилюдно з відповідальною промовою чи з такимже рефератом! У цій справі я напишу ще окремо. — Як четверта точка слідувало баритонове сольо п. **Івана Савки** „Ґетьмани, Гетьмани” (Шевченка-Лисенка), відспіване п. Савкою з питомим йому хистом. Але требаб побажати, щоб наш шан. співак давав тепер на українських святах тут щось нового. Те його сольо наша публика чула вже так часто, що постійне повторювання його ослаблює враження продукції. А й замісць апострофи до гетьманів — сучасне українське вухо волілоб почути нпр. апострофу до УСС., або таки просто до народу. Адже відповідних пісень в нас хіба доволі. —

Гідним словом після першого промовця та реферату д-ра Коха була промова від молоді, виголошена студентом, п. **Я. Іванусевим.** Я і її подам читачам „Свободи” в дослівнім тексті, а тут обмежуся на зазначення, що вона мала наскрізь **революційний характер** і п. Іванусів — мимоходом кажучи бесідник з ораторським хистом значної міри, а до того ідейна і спосібна людина — заслужив собі не тільки за свою промову, але й за особисту відвагу, з якою її, як студент виголосив, на щире признання нашої громади. **Старі громадяне, забезпечені з кожного погляду — мовчать боязко, а молодий студент, в якого ще нема ніякого становища, промовляє прилюдно як виразник визвольних стремлінь народу.** Правда, знайшлося декілька чорносотенних мацапур, що загрозили не співати в хорі, коли п. Іванусів не дасть їм передтим „сцензурувати” своєї промови! — Колиж так промова репрезентанта молоді завершила, що так скажу, ідеольоґічну сторону Святочної Академії, то мішаний хор відспіванням пісні М. Гайворонського **„Ой та зажурилась”** та живий образ **„Поклін перед могилою невідомого стрільця”** ураз з деклямацією **„Великих Роковин”,** Франка, були її артистичною вершиною. Мішаний хор випав дуже гарно, і таксамо деклямація, що її виголосив з чуттям, зрозумінням і помітним захопленням п. Г. Кривецький (старшина У. Г. А.). Але найкращим артистичним моментом свята був поклін перед могилою невідомого Стрільця, усценізований і вирежісерований по ідеї дир. Сероічковського проф. **Е. Чумаком,** уже добре заслуженим режісером і артистичним провідником кожночасної сценічної вистави на наших святах у Відні. Декорація стрілецької могили, освітлення сцени, дострій народніх типів у ряді людей, що згодом громадяться біля могили, щоб віддати їй поклін люблячого спомину — все те було просто прегарне, зокрема-ж чудово врочистий, до глибини душі зворушуючий настрій розмоленої смути, що панував на сцені весь час. Висше над усю похвалу вивязалася зі свойого завдання передовсім студ. п-на **Яблоновська** в ролі молодої вдови, що в німій сцені підходить до могили зі своїми сирітками. Рух руки, якою вона, схиляючи голову, закриває лице і обтирає сльози, мав в собі щось такого вражаючо символічного, таку душевну, справді пережиту глибінь, що не забуде його мабуть ніякий глядач. Незвичайно вдатно вийшов теж момент появи розбавлених дітей, що, побачивши могилу, раптом стихають. І взагалі цілість Поклону. Шкода тільки, що саме тут відчувався брак прапорів України на могилі Стрільця як значна недостача в зовнішнім вигляді сцени. Та надіймося, що найблизше Листопадове Свято в Відні пройде в сяєві прапорів нашої дорогої Матери-Землі.

Покінчилося Свято відспіванням гимну „Ще не вмерла Україна”.

ВИНА АННИ БЕДЕЙ.

(З мадярського).

Всі судді сиділи разом. На дворі налягла тяжка мряка на неформений судовий будинок, майже здавила його мури, всадовилася на вікнах і затемнила цвіти, вичарувані морозом.

У салі був тяжкий воздух, що можна було вдушитися. Судді змучені опиралися на крісла. Один із них мав примкнені очи, а руки його, наче безладні звисали з поруча. При цьому наслухував, як скрипіло перо протоколянта. Інший суддя позіхав, бубнив олівцем по зеленому столі, а предсідник зісунув окуляри аж на кінець носа та стирав піт із чола. Його студені сірі очи гляділи допитливо на двері.

— Є там ще хто? — спитався позіхаючи, лише так півголосом судового слуги.

— Якась дівчина, — відповів возний.

— Хай ввійде ця дівчина!

Двері відчинилися і ввійшла якась дівчина. Гарне сотворіння. Дозріла, гарна росла постава, що гарно визначувалася у пестрій юбці, так наче́б була надягнена на статую. Скромно гляділа чорними очима у землю, а чоло її захмарилося.

— Що з тобою, мила дитино? — спитався предсідник рівнодушно.

Дівчина поправила собі чорну хусточку на голові і відповіла зітхаючи:

— Маю великий жаль, справді великий жаль!

Її ніжний, сумний голос доходив аж до серця як музика, котра вже замовкла, але її звуки несуться ще у воздусі.

Лице судді не було вже таке понуре, портрет монарха і найвищого судового президента гляділи приязно з німої стіни, тому що тепер має зачати говорити про свій великий біль.

— Ось тут є письмо, з якого про все довідаєтеся.

— Присуд! — бурмотів предсідник, як пробіг по документі пронизливими очима. — Анну Бедей взивається, щоби нині зачала відсиджувати кару півроку вязниці.

Дівчина потрясла сумно головою, а як знову похилила голову, зісунулася їй хустина і густе чорне волосся сплетене у коси, впало на лице. Добре, що закрило лице, бо передше було біле наче лелія, а тепер встид нагнав у нього кров.

— Тому тиждень дістали ми це письмо, — пролепетела — сам пан війт приніс нам його, сказав, що там стоїть написано, а на це мої мамуня кажуть: „Іди, дитино, закон є закон, не знає жартів!” Тому я прийшла відсидіти кару.

Предсідник саме тепер втирав удруге окуляри, а гострий, пронизливий погляд його перебігав по лицях товаришів, лізних печах, у яких дірко по вікні, долівці, великих заваних дверцятах проблискували огнені очка, та бурмотів сам до себе: „Закон є закон”.

Бездушна голова похиталася, наче притакувала незнаним голосам, що походили відкись із іншого світа, тяжка рука вхопила дзвінок і задзвонила.

— Відведіть Анну Бедей до начальника вязниці.

Дозорець узяв письмо, дівчина обернулася мовчки, а губи її ворохнулися судорожно, наче́б хотіла ще щось сказати.

— Хочеш ще щось сказати?

— Нічого..., нічого..., лише те, що я Оленка Бедей! Анна, будь ласка знати, це моя старша сестра. Але рівно тиждень тому ми її похоронили.

— Таж ти не була засуджена!

— Боже, завіщож я мала би бути засуджена? Я навіть мусі не вчинила би кривди.

— Чогож ти прийшла тут, дурна дівко?

— Прошу, то є так: За той час, як її справа була в апеляційнім суді, вона померла. Майже як лежала вже застигла, прибрана цвітами у коморі, прийшов приказ, що мусить ще відсидіти пів року. Ах, як тужно вижидала вона присуду! А добре, що не дожила цього! Не сподівалася вона...

При цьому спомині стікали дівчині сльози по лиці і лише з трудом говорила далі:

— Як там так лежала, непорушно, із замкненими очима, навіки вже німа, присягли ми собі з матірю, що все направимо, хоч вона не була винна. А направду не була винна. Тому ми сказали собі...

— Щож таке, дитино?

— Що..., щоби мала вічний спокій у гробі, ніхто їй не сміє закидати, що вона ще щось винна. Тому мама заплатять довги, а я за неї відсиджу пів року.

Судді глянули на себе з усміхом. Яка то наївна, невинна дівчина! Вираз лиця предсідника вже не був такий холодний. Вже не втирав собі його жовтою хусточкою, але дещо тихіше говорив:

— Добре, дівчино, але чекай, щось мені впало до голови!

Опер голову на долоні і здавалося, що думає над чимсь.

— Так, так... в тій справі сталася велика помилка! Ми прислали вам не те письмо.

Дівчина гляділа тупо великими, заплаканими очима на старого суддю, а нараз сказала скоро:

— Бачите, бачите...!

В її голосі був такий болісний докір, що предсідник знову схопив за хусточку. Але приступив до дівчини і гладив її чорне волосся.

— Там угорі знають іншу правду. Йди, дівчино, додому, поздорови маму та скажи їй, що твоя сестра була невинна...

— Та ми собі так і думали, — шептала дівчина і притиснула руки до серця.

Переклав **Михайло Ценів.**

Вже вісім днів минуло, як вони одружилися. Весь той час жінка варила сама, а ці обіди були неабиякою пробою для чоловіка. Аж девятого дня приходить жінка до робітні й каже:

— Серденько, ходи, обід уже готовий!

— Не може бути! — відповідає чоловік — таж до мене ще зовсім не дійшов запах чогонебудь припаленого!

ЛИСТ З КИЄВА

Поява нової „порції" Москалів, присланих центром ніби для звязку на час перевиборів у бюро партійних колективів, нікого би не здивувала, якби не було так само, як минувшої зими.

Перше знайомство з новоприбувшими примусило сказати: „еге, це щось не так".

Відразу запахло іншим духом. Тамтої зими Москалі, командировані з центра для керування в звязку на випадок різкого повороту від Непа до адміністративного грабування „лишків" збіжа та нищення „куркулів", були Жидами.

В червні-ж, в огляду на новий поворот від нищення „куркулів" назад до Непа та підвишки ціни на зерно, приїздили переважно кацапи.

Тепер же знова приїхали Жиди. А це вже відомо: коли приїздять кацапи, значить, передбачається щось меньше неприємне, а коли мають на увазі грабунок, або щось подібне, то кацапи командировок уникають і центр для цеї цілі висилає Жидів.

До цього часу прикмета ця була безпомилковою. Крім того без своїх інформаторів Москва не живе. А інформатори попереджали, що треба бути на чаті, бо Грузини підготовляють наглий удар, щоб держати в своїх руках партійний апарат.

Під Грузинами треба розуміти Сталіна з його земляками.

Третя ознака, цілком ясно характеризуюча: розмови прибувших. Підход у них оказався дуже вже ідеольогічним з безконечним поглиблюванням у можливі границі „смички" з селянством, але з занадто практичними висновками. Висновки такі: Весною, завдяки відпровленню комуністичної лінії, Москва одержала і хліб і зміцнила фінанси. Але опортуністи говорили, що уступками ми (приїхавші з Москви керовники) осягнемо міцніше становище. Уступки допустили і щож вийшло?

Харчове питання знова переживає крізу, а фінанси ніякої підтримки зі села не одержують. Сільський податок поступає слабо, самообкладання припинилося зовсім, підписка на позичку з боку індивідуальних господарств абсолютно зникла. Факти — уперта річ. Відновлення нашої комуністичної лінії — одинокий ратунок.

Інформатори вже попередили всіх, що ті, котрі не погодяться, станут „правою опозіцією", а про решту висновків з того не тяжко кожному і доміркуватися.

Далі, як вияснюється, треба загострити боротьбу на протирелігійному фронті: і проти церковників, і проти баптистів, і навіть проти рабінів...

Але покищо висилають з України, ще не знати куди, Володимира Чеховського, рабінів же не торкають.

Бо з того часу, як церковники й баптисти зачали студіювати комуністичну „науку", ні один з „апостолів Леніна" не в стані витримати дискусії навіть з невизначним проповідником. Неминуче лишається побитим.

Комуністи отверто говорять, що воліють адміністративні засоби, більше певні.

Коротше кажучи, одна директива мусить бути виконана: треба негайно посунути справу позички на селах.

Ні одна селянська хата не може лишитися, не купивши облігацій позички „добровільно". У кого нема грошей, цей може платити зерном. Для Москви це однаково.

Ніхто звичайно не заперечається. Але питаються. Мовляв, як же робити натиск, коли по селах „неблагополучно". Селяне не по приятельськи, мовляв, до нас ставляться, а ми чи підготовлені до такого „нажиму?"

Це питаються наші місцеві комуністи, а приїжджі клановуці відповідають:

— Підготовлені війська особливого призначення і до того скріплені (Чека), хемічних засобів (отруйних газів) є досить. Правда, у нас невдало відбувся набір червоноармійців, але він через те, що вже переріс, зістав розпущений, а молодняка тепер обробляють. Тепер ясно?

Але ще одно практичне питання: Хто буде переводити директиви центра в життя? Сільські ячейки в руках „куркулів" — куркулі, куркулята, куркульові свояки.

І знов приїжджі дають „вичерпуючу" відповідь: "Необхідно післати спеціяльних товаришів для керовництва повороту курсу і для вичищення партапарату від негідних елементів".

З „дорогими товаришами" з центра ніхто не сперечається. Але кого? Українці не хочуть грабувати свій нарід, додаючи: „Ну вас до біса, я опозиціонером краще буду".

Кацапи просто уникають, боячися наслідків, „Нє могу, товарищі. При том же я мову плохо знаю". Когож післати в Таращу чи Сквіру? Окрім товариша „Сталіненка (з Іцкерзонів" нема більше нікого.

Висновок такий. Грузини хотіли викликати на бій праву опозицію, але бою не було. Його не приняли. Звичайно, він буде, але не тоді, коли того Сталінови хочеться. Хехай трохи потерпить.

Зокрема треба розуміти справу так: Москалі підходили до українського хлібця, але з того нічого не вийшло. Тепер підкрадаються з другого кінця. Думають на позичку піймати. З цього не буде нічого. Тай засоби на Україні скромненькі, Євірський та таращанський хлібець, як і піде куди, до хіба до Києва, а не в Москву; а Миргород, як піште, то в Кременчуг або Полтаву, а не в Курськ, як того хочуть Москалі.

Загальний же висновок не дуже веселий. На керування „новим курсом", який отверто йде на грабунок українського селянина, приходять Жиди. Звичайно московським антисемітам се на руку, але чи на руку Жидам, то певно про це вони лише знають. Вибухи антисемітизму вже були в Житомирі, Харкові, Чернигові. В Києві порохом заносить у повітрі. Від одної лише іскри може статися біда.

Д. Б.

ПОДЯКА.

Я низше підписаний посвідчаю отсим, що я отримав запомогу з причини невилічимої слабости. Дякую У. Н. Союзови і його урядникам за уділену мені запомогу в сумі $75.00 з фонду запомогового.

Прошу вас, Браття й Сестри Українці, вступайте всі як один до Союза Батька.

Василь Левицький, Анна Орисик, Юстина Старцун.

Свідки: Катерина Стеліга, Марія Славич і Розалія Боберська, урядники.

ПОШУКУЄМО 78 УКРАЇНЦІВ З $100.

ЩОБИ ДАТИ ДОСТОЙНУ ВІДПОВІДЬ ЛЯЦЬКИМ ГУНАМ ЗА ЇХ ЗВІРСТВА, ЯКИХ ВОНИ ДОПУСТИЛИСЯ НА УКРАЇНЦЯХ І УКРАЇНСЬКИХ ІНСТИТУЦІЯХ У ЛЬВОВІ В ЛИСТОПАДОВІ СЬОГОРІЧНІ ДНІ, УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА ГРОМАДА В ВУНСАКЕТ, Р. АЙ., ВИСЛАЛА КРОМІ ПРОТЕСТІВ ДО ВАШІНГТОНУ І ЛІГИ НАЦІЙ ЩЕ И $100 ДО КРАЮ ЧЕРЕЗ:

OBYEDNANYE
P. O. BOX 411,
PHILADELPHIA, PA.

НА БУДОВУ ДОМУ УКРАЇНСЬКИХ ІНВАЛІДІВ У ЛЬВОВІ. ВИСЛАЛИ МИ В ТІЙ ВІРІ, ЩО В ТОЙ СПОСІБ БУДУТЬ ПРОТЕСТУВАТИ І ДРУГІ ГРОМАДИ, А ВИСЛІД БУДЕ ТОЙ, ЩО В КОРОТКІМ ЧАСІ БУДЕ ЗДВИГНУТА У ЛЬВОВІ НОВА НАЦІОНАЛЬНА ТВЕРДИНЯ, ВІКОВА ПАМЯТКА ЖЕРТВЕННОСТИ АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

КАТОЛИЦЬКИЙ МОНАХ РОБИТЬ ПРОПАГАНДУ ПРОТИ УКРАЇНЦІВ.

В торонтонській газеті "The Daily Mail and Empire" з вівтірка, 27 листопада сього року, вичитав я величезну розмову кореспондента сеї газети з о. абатом Косгрейном, римо-католицьким священиком, що є рівночасно імміграційним урядником в квібекським порті.

Щоб инші читачі Свободи могли побачити, що вміє говорити сей римо-католицький священик, як наведу осьтут слова самої газети:

Abbe Casgrain has been very active in recent years in "smelling out" communists, and sees in everyone from middle Europe a potential if not an actual "Red." He has particularly attacked the Ukrainians, and has furnished certain Senators with information to voice his views on these people. It is believed, owing to Abbe Casgrain's views, it would bee well to await the depertmental statement before passing judgment, or becoming alarmed.

Хотівби ясказати за те таке: У католицькій церкві є богато Українців. Сі Українці-католики віддавна ждуть, щоби католицька церква трактувала їх нарівні з другими народами сеї церкви. Спеціяльно ждали ми, що католицька церква по змозі своїх сил буде здержувати переслідування Українців другими католиками. Замісць цього ми діждалися того, що член сеї церкви пятнує мало не всіх Українців большевиками та ще й канадійський уряд остерігає перед „комуністичною" нацією Українців.

На якій основі се зроблено? В якій цілі се зроблено?

В згаданій газеті появилася та вістка про „комунізм" Українців в тому самому числі, і то на тій самій стороні, де була подана вістка про протести канадійських Українців проти листопадових звірств Поляків у Львові.

Канадієць.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ЙОНКЕРС, Н. Й.

Величавий Святочний Концерт

День 25 листопада залишиться на довго в памяти йонкерських Українців. Не тому, що так є в звичаю писати про важніші події, а тільки тому, що в той день дійсно величаво і дійсно соборно святкували Українці з Йонкерс десятилітню річницю відродження української держави в нашім рідній краю.

Святкували всі: старі і молоді і діти.

Свято вп штовано заходом Українського Співацького Товариства „Боян" при співучасти укр. гр.-кат. парохії св. Арх. Михаїла.

Церква була битком набита вже і на ранній Службі Божій, коли то відправлено перший раз панахиду. В церкві виголосив зворушаюче пропамятне слово о. Споліткевич, місцевий парох, що хоч тяжко хорий, встав на ту велику хвилю з ліжка, щоб її відсвяткувати разом з цілою громадою. Стоячи в царських воротах і згадуючи, як Ляхи знущалися над пок. Бесарабовою, як замордували о. Ниженковського і о. Підляшецького, підніс він те, що щож можна по них надіятися, яких злочинів мусіли вони допустилися на других, коли ті християни і католики не пощадили навіть священиків. о. Споліткевич підчеркнув, що тільки ті, що не можуть піднестися з постелі, і маленькі в колисці можуть не бути на сьогоднішнім святі, а всі другі обовязані бути і віддати пошану погибшим за волю України героям.

Святочний концерт відбувся в галі св. Вартоломея, а зачався о год. 5 пополудні. Простора, на жаль чужа, а не своя галя, була дійсно битком набита. Мені вже нераз случилося бути в Йонкерс на ріжних святах, але так багато народу я ще там не бачив. Видно, що свідома йонкерська громада зрозуміла велич хвилі.

Мішаний Хор „Бояна" відспівав під орудою свого знаменитого дириґента М. Фатюка дуже влатно: Наша славна Україна, Журавлі, Хто під моїм віконцем і Гей ви Стрільці Січові.

На сцені бачили ми молоді дівочі личка, всі в прекрасних вишиваних строях, а за ними наші хлопці — в козацьких убраннях. А пісня неслася як та вода по морю, то раз висше то низше, а все гармонійно і мило.

Святочну промову виголосив д-р Л. Мишга. Бесідник переніс всіх думками в рідний край і присутні переходили разом з бесідником ті всі величні картини, що звязані з нашим національним зривом до волі.

Дует: Де ти бродиш і Сліпий відспівали п. В. Мандзій і п-на Ю. Гаврильчак, обоє добре відомі співаки. Обоє володіють прекрасним голосовим матеріялом і тішаться загальною симпатією юнкерської громади. Так було і передше, так було і на сьогоднішнім концерті.

Велику несподіванку зробила всім присутним декламація малої дівчинки, шкільної учениці Р. Дячик. Як перли, плили з її дрібних усточок прецудні слова з поеми: Стрільці Січові. Вимова чиста, слова виразно виповіджені, нагодос добрий, рухи природні і відважна поява. Все те складалося на те, що декламація зробила на всіх велике вражіння. От і примір, до чого може довести українська школа. Учитель п. Фатюк може гордитися такою ученицею і справедливо.

Шкільні діти відспівали довгу вязанку пісень. І тут треба бути справедливим і признати, що діти ведені дуже гарно, а співають так мило, що хочеться їх слухати все більше і більше.

Дует на жіночі голоси відспівали п-ни: сопран А. Семчич і альт Ю. Гаврильчак. Співали: Люблю дивитись — Ніжанковського і вже вечір — Чайковського. Обі річи трудні, але наші аматорки вивязалися з них як не мож краще, бо обі таланоиті і обі мають пречудний голосовий матеріял.

В третій части відспівав Хор „Бояна" цілу низку пісень гарно і вправно. Коби ще так дириґентови дістати більше мужеських голосів, от тоді вже міг би триюмфувати. Треба тут ще піднести пречудне сольо п-ни А. Семчич. Її милий голос міг би принести їй артистичну карієру, але треба би йти в світ і віддатися співови.

До сольових співів приградала знаменита акомпаніяторка п-на Ярослава Споліткевичівна.

Перед відспіванням національного Гимну заговорив ще по українськи й англійськи інжинір Володимир Семенина, відомий зі своїх прекрасних перекладів з української мови на англійську. Він підніс, що є тут гостем в громаді, але дуже тішиться, що громада так гарно відсвяткувала отсе наше національне свято та що молодіж гордиться своїм українським походженням. Так і повинно бути. Він зазначив, що тепер сталися у Львові такі злочинні події, що не можна святкувати, щоби не запротестувати проти польських звірств. Тому відчитав по англійськи протестаційну телеграму, яка має бути вислана до Вашінгтону.

Присутні приняли телеграму через аклямацію.

Треба ще зазначити, що свято відчинив вступним словом о. Споліткевич. Він і перевів разом з церковним комітетом збірку по панахиді, призначену на Дім Українських Інвалідів. Збірка при панахиді виносила поверх $170 і буде вислана до Обєднання.

Гість.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО СТАРОМУ КРАЄВИ.

ШИКАГО, ІЛЛ.

Збірка на інвалідів.

На листопадовім святі 11. листопада діточої школи в Гейдж парку на поклик д. Куропася зібрано на дім українських інвалідів у Львові 55 долярів, 'переслано до краю через „Обєднанне".

Жертви зложили: Гр. Олешко $5.00; О. Ментус і І. Федишин по 50 ц.; по $2.00: І. Тарандій, Н. Гуміняк, Н. Гринишин, М. Гірняк, П. Щербатий, І. Сиіданко, В. Саґан, Т. Яремцьо, М. Витрикуш, О. Капустяний; по $1.00: Д. Гарасим, М. Урбан, Д. Шумовський, В. Шумовський, С. Мусійчук, С. Куропась, І. Побуцький, Н. Читвінський, В. Вітошинський, О. Олешко, П. Степушин, Д. Ґіжовський, Ю. Кріль, І. Осідач, Т. Пелех, О. Норняк, Т. Грецко, А. Мрака, М. Маґдаяк, Д. Лень І., Т. Генсьорський, А. Гавриццко, М. Тарандій, С. Юрачк, і дрібними датками $4.75. Разом $55.00.

Всім гостям і жертводавцям щиру подяку іменем українських інвалідів складає Заряд Школи:

Д. Шумовський, Д. Ґіжовський, М. Гірняк і В. Саґан.

ЗАГИНУЛИ В ПУСТАРЯХ ПІВНОЧІ.

В пустарях північної Манітоби загинули марно 7 робітників, що вертали з Форт Чорчіл до залізниці, яка мала відвезти їх до Ди Па і до дому. Сі робітники, що робили через літо у Форт Чорчіл, вибралися пішки з Форт Чорчіл 3. листопада. Разом вийшло їх 13, одначе 7 з них вважали, що другі йдуть за поволи, і вирвалися наперед. Коли оставші 6 дійшли до залізниці, розумієтьсся, зараз запиталися, де їх скорі товариші. Ніхто не міг дати на те відповіди, а коли вони й дальше не приходили, зачалося пошукування за ними, до чого ужито навіть літака. Літак успів найти покинені на дорозі коци. В иншім місци найдено покинені харчі, однакож з людей доси не найдено ані сліду. Пропавші робітники мали харчі тільки на 5 днів, а коли частину з того покинули, то заключення ясне, що перед ними лишилася голодова смерть, коли не затонули на тонкім леді, переходячи через ріку. Очевидна річ, що вони мусіли заблудити. Майже всі пропавші робітники як видно з їх прізвищ, були Українці. Вони називалися: О. Смит з Принс Алберт, Едвард Руданець з Вініпеґосіс, С. Рутка з Пайн Ривер, Н. Шабатура з Ди Па, А. Новосад і Т. Солонинка з Вініпеґу, а один, М. Гусак, з невідомої місцевости.

МІТІНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

АМБРІДЖ, ПА. Бр. св. О. Николая, від. 276, повідомляє своїх членів, що річний мітінґ відбудеться дня 9. грудня, початок точно в годині 1-ій пополудни, в своїм льокали, 645 Elm Lane. Кождий член має прийти на цей мітінґ. Хто мусить іти до роботи, хай повідомить перед мітінґом; хто цего не зробить, буде платити кару після статута. Члени позамісцеві, замешкалі дальше як 25 миль від Ембриджь, мають перед мітінґом прислати свої оподаткования. Кождий довгуючий член має вирівнати свої залеглости, бо в противнім разі буде суспендований. Родичі, котрі мають свої діти обезпечені в У. Н. С., мусять точно платити за них, бо діти не мають у відділі каси і всі вкладки, що родичі платять за діти, висилається в цілости до У. Н. С. так, що тут не остається ані оден цент. Жінки, котрі належать до У. Н. С. без мужів, також мусять точно платити свої вкладки до відділу, бо за них каса відділова платити не буде тому, бо жінки жадних вкладок до відділу не платять тільки до У. Н. Союза. Всі ті членкині, що належать до відділу 276 без мужів, будуть платити раз врік в місяцю маю одного доляра на покриття коштів відділових. На цім річнім мітінґу будеться принимати нових членів без оплати вступного, тож кождий член повинен приєднати свого знакомого. — Т. Кульчицький, предс.; А. Уштан, кас.; Мих. Фук, секр.

БОСТОН, МАСС. Уряд Друж. Кн. Данила, від. 238, повідомляє своїх членів і членкинь, що місячний мітінґ відбудеться в неділю, 9-го грудня, в гали церковній, 136 Арлінґтон стр., зараз по Сл. Божій. Проситься всіх членів прибути на сей мітінґ, а довгуючі будуть ласкаві вирівнати свої залеглости, бо в противнім разі будуть суспендовані. Буде нарада про зміну назви товариства. Кождий член пожаданий. — Стефан Бойко, предс.; Й. Панас, кас.; Н. Дивискиба., секр.

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ. Тов. ім. Івана Франка, від. 241, повідомляє всіх членів, що річний мітінґ відбудеться в неділю, 9. грудня, в гали парафіяльній на Blackstone St., точно в годині 1-ій пополудни. На сім мітінґу буде справозданиє фінансове, опісля буде вибір уряду на 1929 рік. Кождий член повинен прибути на сей мітінґ. Не явившийся член без важних причин буде підлягав карі після статута. — І. Чорний, предс.; Й. Галощика, кас.; К. Фірман, секр.

МОНЕССЕН, ПА. Бр. св. еПтра і Павла, від. 338, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що річні збори відбудуться в неділю, 9. грудня, в годині 2-ій пополудни, в гали на 2-ій вулиці. Проситься всіх членів прийти на збори. Буде вибір уряду на 1929 рік. Коли член буде звільнений від праці, а не прийде на збори, заплатить кари 50 ц., а урядник $1.00. Так само повідомляється довгуючих членів, щоб не забули прийти і вирівнати свої залеглости, так, щоб не переносити довгів на другий рік, бо в противнім разі можуть бути суспендовані. — Н. Хомиш, пр.; Н. Куць, кас.; І. Міщишин, секр.

ЧЕСТЕР, ПА. Тов. ім. Т. Шевченка, від. 156, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що річний мітінґ відбудеться 9-го грудня, в годині 1-ій пополудни під ч. 620 Morton Ave. Буде вибір уряду на 1929 рік. Кождий член чи членкиня довжні за два місяці, коли не прийде на сей мітінґ і не вирівнає своїх залеглостий, буде суспендований. Проситься членів явитись на означений час бо сей мітінґ займе богато часу, щоб як слід перевести. — М. Іщук, предс.; П. Закорченний, кас.; О. Коваль, секр.

КЛІВЛЕНД, О. Тов. Сокіл, в. 336, повідомляє своїх членів і членкинь, що місячні збори відбудуться в неділю, дня 9. грудня, в 1-ій год. попол., в гали У. Н. Дому. Проситься всіх членів і членкинь прибути на збори, бо є важні справи до полагодження. Члени довгуючі повинні вирівнати свої залеглости до кінця року; в противнім разі будуть суспендовані. Членів, котрих діти ще не є вписані до У. Н. Союза, проситься вписати сей час, бо встидно тримати дітий в чужих організаціях, коли ми маємо свою. — Гр. Степанек, фін. секр.

СИРАКЮЗ, Н. Й. Укр. Тов. Січ, від. 282, повідомляє всіх своїх членів, що річні збори відбудуться в неділю, 9. грудня, в год. 2-ій пополудни, в гали Доварисього дому, 409 N. Geddes ул. На порядку нарад є важні справи до полагодження і вибір уряду на 1929 р. Всіх довгуючих проситься всі свої залеглости вирівнати; в противнім разі можуть бут исуспендовані. Всі члени обовязані явитися на річних зборах; не явившийся член буде підлягати карі після статута. Котрі з членів знають таких, що бажалиб вступити до Тов і У. Н. Союза, зволять привести їх на галю зборів, де прийметься їх цілком без вступної оплати. Щоби заощадити часу на полагодження справ, місячні вкладки будеться збирати в суботу вечером в гали Товариській від год. 7-мо до 9-тої. — І. Лесюк, секр.

ПОДЯКА.

Я низше підписаний складаю сердечну подяку У. Н. Союзови за скоре виплаченне посмертної запомоги по моїй жені, котра померла 7 жовтня і була членицею бр. св. О. Николая, в. 232 У. Н. Союза, в Донора, Па. Жена була обезпечена на суму 500 долярів, котрі мені Союз виплатив в короткім часі. Тож я заявляю при свідках, що я в тій справі до Союза жадних претенсій не маю. Так само складаю сердечну подяку всім членам бр. св. О. Николая і членам бр. св. Димитра і сестрицтву „Любов" за їх участь у похороні. Спи, жено моя, най тобі буде земля пером!

Михайло Ріпка.

ПРОТОКОЛ

РІЧНОГО ЗАСІДАННЯ ГОЛОВНОГО УРЯДУ ОБЕДНАННЯ.

Річне засіданне Головного Уряду Обеднання відбулося дня 26 жовтня в Джерзі Сиґі, Н. Дж., в домі Торговельної Палати після порядку нарад, як було оголошено.

Початок година 2 пополудні.

Присутні: О. Ревюк, С. Ядловський, д-р Клодницький, о. Іванишин, Т. Грицей, О. Стеткевич, Л. Мишуга, М. Дармограй і П. Сокальчук, а як запрошений гість Т. Каськів.

Наради відчинив предсідатель О. Ревюк, сконстатувавши вимагане статутом число членів.

Виправдали свою неприсутність о. Левицький і о. Сполітакевич, оба тяжкою недугою.

Відчитано телеграму від о. Левицького, першого предсідателя Обеднання, з желанням успішних нарад.

Звіти екзекутиви.

Звіт **предсідателя О. Ревюка** оголошено в „Свободі" ч. 256. **Звіт секретаря д-ра Л. Мишуги** оголошено в „Свободі" ч. 257, під заголовком **„Обеднанне і Старий Край"**. В продовженню **того, що було друковане,** д-р Мишуга подав в своїм звіті ще **таке:**

Супроти таких обставин Обеднанне вважало за вказане у відносинах до старого краю сконцентрувати свою діяльність головно на допомогову акцію. Ширше про неї говорити не буду, бо вона добре всім відома з комунікатів Обеднання і фінансових звітів. **Згадаю тільки про нашу найковіщу акцію, щоби побудувати коштом американських Українців Дім Інвалідів у Львові.** Такий Дім, на якім виднїла би напись в українській і англійській мовах, звязав би тутешнє молоде покоління зі старим краєм. Він міг би бути під свого рода опікою американського посольства на случай переслідувань польської влади. В такім домі містився би наш военний музей, в якім булиб зібрані памятки останньої визвольної боротьби. В нім найшлиб поприміщення інвалідів приміщення всі ті, що віддавали своє життя на службу народови, а на старі літа опинилися без притулку. Побудувати такий дім, значить поставити віковічний памятник участи американських Українців у визвольних змаганнях рідної землі. Вже з того огляду такий дім повинен бути побудований, а жертви нами зложені

Обеднанне і українське життя в Америці.

Послідний Конґрес передав нам важкі завдання, з яких ми пробували вивязуватися. Маю тут на думці в першу чергу:

Реорганізацію Рідної Школи в Америці. Що в тім напрямі зроблено, буде предметом осібного звіту. Я тільки піднесу загально, що завдяки тій акції, яку започаткувало Обеднанне, доперва тепер зачинають у нас ставитися до шкільної справи серіозно і поважно. А добрі наслідки цего вже тепер пізнати, хоч ми щойно в початках роботи. І хоч зі всіх боків ставили нам колоди навіть і тій справі, Рідна Школа в Америці таки пішла вперед.

З організацією Демократичних Січей поступлено вперед о скільки, що відпавші від монархістичного центра Січи переорганізувалися і розпочали продовжати свою давню діяльність. Тепер приходиться нам вирішувати дуже важну проблему: Яку саме надати дальшу програму отим Січам? А ходить нам головно про молоде покоління, що виросло вже на американськім ґрунті, а яке дотеперішна форма Січових Організацій не задоволяє. Це буде темою осібного звіту.

Послідний Конґрес поручив нам перевести **Централізацію Ситезенських Клюбів.** Мимо наших спроб наклонити метропольні клюби до якоїсь активности в тім напрямі, годі було осягнути якісь позитивні результати. Бо в нас таке водиться, що справу загальнонародну, себто таку як **централізація Ситезенських Клюбів** легковажиться, а виходиться з нею хиба перед виборами на президента чи в яких других поменших случаях, коли являється нагода заробити кілька центів чи мати хвилевий джаб для одної чи кількох одиниць. Можливо, що по теперішніх президіяльних виборах, коли то всім стала перед очима наша незорганізованість і коли прямо обставини змушували Українців по деяких місцях організуватися в послідній хвилі в партійні комітети, улекшать дальшу акцію Обеднання в справі остаточного сцентралізовання ситезенських клюбів. Бо тільки маючи централю, зможемо ми використати свій політичний вплив для загальної справи в належній мірі, себто так, щоб на тім користала народна справа, а не кілька одиниць.

Один тягар спав Обеднанню і американським Українцям з голови. **Сиротинський Дім Народного Комітету в Ню Йорку** зістав спроданий. Частину гроша вже вислано до краю, а решту мають сплачувати через довший протяг часу. Це ще не означає, що всьо в порядку, що є ґарантія, що навіть та дрібна, вратована з трудом частина буде вжита на ті цілі, на які гроші зібрано. Заряд Дому Народного Комітету не уважав за відповідне піддати себе громадській контролі американських Українців і вислухати нашої опінії, куди і на які цілі вислати і ту мізероту, що її вратовано. І річ ясна, що Обеднанне, якому представники громад на Конґресі припоручили цей дім продати і занятися розділом і висилкою одержаної суми, за поведення заряду Дому Народного Комітету відвічальности не поносить.

Обеднанне моглоб взятися за богато инших справ. Ми свідомі того. Ми добре знаємо, як це було би гарно, колиб ми могли видати кілька брошур про українську справу, чи заложити пресове інформаційне бюро. Можливо, що колись ми і до цего возьмемося. Та на разі нема в нас відповідних средств. Таж нам літа минали на те, щоби добути довіря загалу до себе, щоби забулося ті видавництва та ті пресові бюра, що були звязані з Народним Комітетом. Таж доперва сего року зліквідовано нещасний Сиротинський Дім Народного Комітету. І треба тепер довгих літ тяжкої і безкорисної, совісної праці, щоби загал набрав такого довіря, якого треба, щоби можна поширити нашу працю і на пропаганду. А шляхами пустомельства і блофів Обеднанне не ходило і не піде. Ми не хочемо ні себе дурити, ні дурити других. Для пресового бюра треба відповідних сил, значних фондів, зрозуміння цеї важної справи загалом і його фінансової, значної підмоги та довіря до тих, що таке діло будуть вести. Без того можна здобутися хіба на карикатуру пресового бюра, що буде час до часу подавати новинки для українських ґазет, заспокоювати амбіції одиниць, але ніколи ті потреби, які звязані з дійсним пресовим бюром. На тім кінчу.

(Дальше буде).

ТЮТЮН.

Колюмб відкрив Америку, а в ній тютюн. Уже з початком 16-го століття насіння тої ростини привезли в Европу. Зпочатку вживали тютюну як лікарства, головно проти болів голови, а також його листю приписували лічничу силу: прикладали їх на отворені рани. За одно століття поширився тютюн по всій Европі, а небаром уживали його не лише як ліку, але й стали його курити, нюхати і жувати.

Простолюдин курив і жував тютюн, знатніщі люде нюхали. З винаходом папіросок і циґар зникли червоно-філїєтні носи та великі червоні хусточки до носа.

Уживання тютюну здобуло собі богато приятелів, але й ворогів. Кождий курець знає, що коли зачав курити, дістав завороту голови, млости, виступав на нього холодний піт. Неодин перестав на цій першій пробі, інші не зважали на насмішки товаришів, видержали і нині радше не їли би, ніж мали би зректися любої їм люлечки, папіроски, чи циґара.

Лікарі, соціольоґи, фармакольоґи, природники і богато інших студіювало вплив курення на людський орґанізм і досліджували: шкодить він здоровлю чи ні?

Хемічним розкладом тютюну стверджено, що крім води та богато неорґанічних матерій має тютюн у собі деякі орґанічні складники, азотняки, а з них передовсім треба узглядити нікотину і нікотіяніну. Нікотина це плин дуже отруйний, але її в тютюні дуже мало. Непривичний орґанізм реаґує і на цю малу скількість нікотини, але скоро привикає до отруї, так, що небаром видержує порції, які інакше були би смертельні — ба, що більше, орґанізм їх домагається (туга за папіроскою у людини, яка з якихсь причин перестала курити). Новоспеченому курцеві вистане одна папіроска, щоби в нього появилися обяви затроєння нікотиною (біль голови, заворот, млости і т. д.), **старий курець видержить денно богато нікотини, яка вистарчила би, щоби нею усмертити дві собаки.**

Нікотіяніни нема в тютюні, а витворюється вона щойно через квашення і складне приправлювання тютюну для курення. Нікотіяніна є причиною смаку і запаху тютюну.

Тютюн уважають приємним подражненням смаку і нюху. Подразнюючий вплив тютюну (нікотини) відбивається на: 1) нервовій системі, 2) орґанах обігу крови, 3) орґанах травлення.

Отруйний вплив відчує на собі кождий після першого курення. Наслідки отроєння були згадані вже вище: млости, биття серця, болісний заворот голови, іскри перед очима, завороти.

Ходить головно про це, чи курення шкідливе, чи ні. На так поставлене питання тяжко відповісти. Краще є розширити питання:

1) Чи шкодить надмірне курення?

2) Які способи курення шкодять найбільше?

3) Як шкодить курення молодим, як старим?

4) Чи шкодить курення жінкам?

1. Треба освідомити собі, що приправа тютюнового листя є дуже складна, заки тютюн прибере вигляд, смак і якість, в яких дістають його курці. Ціла приправа зміряє до того, щоби в тютюні осталося як найменше нікотини. По друге, тютюн вживають нині головно так, що запалюють його і курять. Правда, не вся нікотина перепалюється; з куренням переходить вона до орґанізму, але велика її часть відходить із димом у повітря. Тож нікотини, яку людина втягає в себе, є так небогато, що практично не може пошкодити. Інакше є, коли людина курить дуже богато. Колиж незначні порції помножаться у значні порції, їх вплив дуже шкідливий, а навіть погубний.

2. Найліпше є курити з дуже довгої цигарниці. Дим переходить тоді довгу дорогу, заки дістанеться до уст. На стінах цигарниці чи цибуха насяде більша часть неспаленої нікотини й инших шкідливих складників, так що до уст приходить їх дуже небогато. Цибух люльки сильно чути, він подразнює слизні оболони курця та приневолює курця випльовувати. Зі слиною відходить дальша часть нікотини й інших нечистостей, а мала часть доходить до орґанізму.

Циґара й папіроски мають приблизно однакову скількість нікотини. Але мало котрий курець циґар втягає дим до леґенів. Зате майже кождий курець папіросок втягає його до грудей. А в цьому саме ціла біда. Дим із циґар почасти всисається в устну слизницю тай трохи його приходить зі слиною до жолудка. Але дим увіходить при віддиханні до леґенів, розходиться по оболонці і нікотина продістається всюди в леґені. Коли візьмемо під увагу велику кількість папіросок, яку курець денно викурить і також обгортку тутки, яка також не буває найчистіша, то мусимо признати, що папіроски є шкідні та небезпечні для здоровля. Одна папіроска не шкодить, але коли їх через день викурити богато, то це полишає за собою тяжкі наслідки.

3. А тепер уявім собі молодечий орґанізм, що росте, працює внутрі. Кожда клітина працює над своїм удосконаленням, скріпленням, збільшенням. Кожда клітина бажає сили, зовнішньої поживи, бо дуже її потребує. Клітина попри клітину творить орґан, орґан попри орґан творить орґанізм. Молодий орґанізм росте та скріплюється, дозріває в окончну форму — дозріле тіло. Від здатности майже кождої клітини залежить вартість цілого устрою. Чи можна бодай на хвильку припустити, щоби орґанізм, який, так сказати, ферментує, жиє інтенсивно, дозріває, міг виховуватися легкодушно для отруї, яка спинює животність, енерґію і здатність одиниць, із яких зложений є орґанізм — себто клітин? А нікотина це отруя, яка шкодить животности клітин! Вище вже сказано, що дорослим шкодить надмірне курення. Колиж помірне курення не може зашкодити, то треба признати, що курення для молодих є злочином, отруєю, бо спинює добрий фізичний розвиток, спричинює легкодушне каліцтво, карловатіння, слабовитість.

4. Четверте питання не дуже підходить сюди. Радше підходило би до рубрики про смак і несмак. Колиж це питання торкається того, чи курення шкідне чи нешкідне для жінок, то воно зовсім покривається з питанням: Чи шкодить курення мущинам. Майже кожен признає, що йому не подобається, коли жінка курить. Але такий погляд є наслідком привички. Досі ми бачили дуже рідко жінку, що курить папіроску не то циґаро!

Завзяті неприятелі курення, а тимсамим необєктивні судді, приписують часто нікотині такі шкоди й хиби, які не є з її вини. Так приміром „тютюнові пуритани" кажуть нібито стверджено, що студенти, як лише стали курити, перемінювалися у непослушних, нечемних хлопчиськів, а в науці спадали на рівень найгірших, коли досі були добрими учнями. Причин цього треба дошукуватися в також у чім іншім: у душевнім житті того віку, в половій дозрілости, що дитина перестала бути дитиною, а стала дозрілим мущиною.

Надмірне курення шкодить, бо нікотина в малих порціях подразнює, а у великих паралїжує нервову систему. Нервовий апарат має до деякої міри відживлююче, відсвіжуюче значіння між иншим для кровоносних судин. Колиж курець спинює нервову діяльність, то тимсамим спричинює також недостаточне відживлювання стін кровоносних судин. Стіни підлягають змінам, які називаємо склерозою (вапніння жил). Коли склероза навістить жили, важні життєві орґани, як серце, мозок і т. д. доходить до тяжких занедужань, а нераз і до катастрофи.

Нервове притуплення орґанів травлення потягає за собою недостаточне виділювання соків, ослаблення рухів жолудка та з того випливаючі недомагання.

Вплив курення на туберкульозу (чахотку) є другорядний: курення не спричинює чахотки, але через те, що подразнює стіни віддихових орґанів і леґенів і спричинює катар горла, влекшує теж дорогу чахотним бацилям до клітин леґенів і зменшує відпорність леґенів проти того страшного ворога людского здоровля.

ПАТРІОТИЧНІ „ҐУРАЛІ".

В Закопанім зібрався громадський комітет, що мав приготовити прилюдну маніфестацію з приводу приїзду польського президента. У комітеті взяли участь місцеві візники та „ґуралі". Одні та другі почали дискусію з того, яку вони дістануть плату за участь у цьому святі. Що сказала би польська преса, якби таку заяву почула від наших верховинців?

